

Derogare în caz de stare de urgență

Art. 15 (derogarea în caz de stare de urgență) din [Convenția Europeană a Drepturilor Omului](#)¹ acordă guvernelor statelor părți, în împrejurări excepționale, posibilitatea de a deroga, temporar, limitat și controlat, de la obligația de a asigura anumite drepturi și libertăți în temeiul Convenției. Aplicarea acestei prevederi se face cu respectarea următoarelor condiții de procedură și de fond²:

⇒ dreptul de a deroga poate fi invocat numai *în timp de război sau în alte situații de pericol public ce amenință viața națiunii*;

⇒ un stat poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute în Convenție *numai în măsura strictă în care situația o cere*;

⇒ derogările *nu pot fi în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional*;

⇒ *anumite drepturi din Convenție nu permit nicio derogare*: Astfel, art. 15 § 2 interzice orice derogare în ceea ce privește dreptul la viață, cu excepția situației actelor licite de război, interzicerea torturii și a tratamentelor inumane ori degradante, interzicerea sclaviei și a aservirii, precum și regula „nicio pedeapsă fără lege”; de asemenea, nu poate exista o derogare de la art. 1 din Protocolul nr. 6 (abolirea pedepsei cu moartea în timp de pace) din Convenție, art. 1 din Protocolul nr. 13 (abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele) la Convenție și art. 4 (dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori) din Protocolul nr. 7 la Convenție;

¹ Art. 15 (derogarea în caz de stare de urgență) din [Convenția Europeană a Drepturilor Omului](#) prevede că:

„1. În caz de război sau de alt pericol public ce amenință viața națiunii, orice Înalță Parte Contractantă poate lua măsuri care derogă de la obligațiile prevăzute de prezenta Convenție, în limita strict impusă de cerințele situației și cu condiția ca aceste măsuri să nu fie în contradicție cu alte obligații care decurg din dreptul internațional.

2. Dispoziția precedentă nu permite nicio derogare de la art. 2 [dreptul la viață], cu excepția cazului de deces rezultând din acte licite de război, și nici de la art. 3 [interzicerea torturii sau a tratamentelor sau a pedepselor degradante], art. 4 (par. 1) [interzicerea sclaviei și a aservirii] și art. 7 [nicio pedeapsă fără lege].

3. Orice Înalță Parte Contractantă ce exercită acest drept de derogare îl informează pe deplin pe Secretarul General al Consiliului Europei cu privire la măsurile luate și la motivele care le-au determinat. Aceasta trebuie, de asemenea, să informeze Secretarul General al Consiliului Europei și asupra datei la care aceste măsuri au încetat a fi în vigoare și dispozițiile Convenției devin din nou deplin aplicabile.”

² A se vedea în special, [Lawless împotriva Irlandei \(nr. 3\)](#), hotărâre din 1 iulie 1961, pct. 22: „[...] Guvernul oricărei Înalte Părți Contractante are dreptul, în caz de război sau de pericol public amenințând viața națiunii, să ia măsuri derogatorii de la obligațiile prevăzute de Convenție, cu excepția celor vizate de art. 15 par. 2 și cu condiția ca acestea să fie strict limitate la exigențele situației și, de asemenea, să nu fie contrare altor obligații decurgând din dreptul internațional [...]”.

⇒ În sfârșit, la nivel procedural, statul care exercită dreptul de a deroga este obligat să informeze Secretarul General al Consiliului Europei.

Date și cifre

La 5 iunie 2015, Ucraina a notificat Secretarul General al Consiliului Europei că, dată fiind starea de urgență din țară, autoritățile din Ucraina au decis aplicarea art. 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului pentru a deroga de la anumite drepturi cuprinse în Convenție.³

Până acum, opt state părți la Convenția Europeană a Drepturilor Omului – Albania, Armenia, Franța, Georgia, Grecia, Irlanda, Turcia și Regatul Unit – s-au prevalat de dreptul de derogare.⁴ Patru dintre aceste state au trebuit să justifice măsurile adoptate, în lumina cerințelor Convenției, și anume Grecia, Irlanda, Regatul Unit și Turcia (a se vedea *infra*).

Cerințe de fond

(1) Dreptul de derogare poate fi invocat numai în timp de război sau în alte situații de pericol public ce amenință viața națiunii

Măsuri de derogare luate de Irlanda în 1957 pentru a face față activităților IRA (Armata Republicană Irlandeză) și ale grupărilor sale disidente

Lawless împotriva Irlandei (nr. 3) (a se vedea, de asemenea, *infra*, pag. 5 și 10)

1 iulie 1961 (hotărâre)

Bănuit a fi membru al IRA (Armata Republicană Irlandeză), reclamantul a afirmat, în special, că a fost privat de libertate, fără a fi adus în fața unei instanțe, în perioada cuprinsă între iulie și decembrie 1957 într-o tabără de detenție militară situată pe teritoriul Republicii Irlanda.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a observat că, în contextul general al art. 15 din Convenție, sensul normal și obișnuit al cuvintelor „în caz de pericol public amenințând viața națiunii” este suficient de clar: „**o situație de criză sau de pericol ce afectează ansamblul populației și constituie o amenințare pentru viața organizată a comunității dintr-un stat**” [pct. 28 din hotărâre]. După examinare, Curtea consideră că faptele și circumstanțele ce au determinat guvernul irlandez să adopte Declarația din 5 iulie 1957 de aplicare a unor competențe speciale de detenție cad sub incidența acestei noțiuni. Existența la acel moment a unui „pericol public amenințând viața națiunii” a putut fi dedusă în mod rezonabil de către guvernul irlandez din conjunctura mai multor elemente constitutive, și anume: existența, pe teritoriul Republicii Irlanda, a unei armate secrete acționând în afara ordinii constituționale și făcând uz de violență pentru a-și atinge scopurile; faptul că această armată funcționa, de asemenea, în afara teritoriului statului, compromițând astfel grav relațiile Republicii Irlanda cu țara învecinată; agravarea progresivă și alarmantă a activităților teroriste în toamna anului 1956 și pe tot parcursul primului semestru al anului 1957. În circumstanțele cauzei, Curtea a constatat că **guvernul irlandez avea temeiuri să declare că în Republica Irlanda exista un pericol public amenințând viața națiunii** și că, în consecință, acesta avea dreptul să adopte, în aplicarea dispozițiilor art. 15 par. 1 din Convenție și în scopul în care aceste dispoziții au fost prevăzute, măsuri derogatorii de la obligațiile decurgând din Convenție.

³ A se vedea [declarația](#) publicată pe site-ul Secretarului General la 10 iunie 2015. A se vedea și declarațiile guvernului ucrainean referitoare la Convenția pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, înregistrate de Secretariatul General la [4 noiembrie 2015](#), [30 iunie 2016](#) și [2 februarie 2017](#).

⁴ A se vedea, pentru informații detaliate asupra contextului acestor derogări, [site-ul](#) Biroului pentru Tratatul al Consiliului Europei.

Derogarea formulată de guvernul elen la momentul „dictaturii coloneilor” în 1967

Danemarca, Norvegia, Suedia și Țările de Jos împotriva Greciei („cauza greacă”)

5 noiembrie 1969 (raportul Comisiei Europene a Drepturilor Omului⁵)

La 21 aprilie 1967, un guvern revoluționar (militar) a răsturnat regimul în Grecia. Luna următoare, noul guvern a informat Secretarul General al Consiliului Europei, în baza art. 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, că a suspendat anumite drepturi prevăzute în Constituția elenă. În cererea lor, guvernele danez, norvegian, suedez și olandez au afirmat că guvernul elen a încălcat o serie de dispoziții ale Convenției și că nu s-a demonstrat că au fost îndeplinite condițiile prevăzute la art. 15 cu privire la măsurile de derogare. Grecia a susținut că Comisia Europeană a Drepturilor Omului nu avea competența să examineze situația în temeiul art. 15 pe motiv atât timp cât era vorba de acțiunile prin care se menținea la putere un guvern revoluționar.

Comisia Europeană a Drepturilor Omului a constatat că avea competență și că, în împrejurările date, **condițiile pentru aplicarea art. 15** din Convenție **nu erau îndeplinite**. A constatat, în special, că nu exista în realitate pericolul public amenințând viața națiunii invocată de Grecia (junta militară care a preluat puterea). A hotărât că măsurile legislative și practicile administrative ale guvernului elen au încălcat o serie de dispoziții ale Convenției și că măsurile și practicile respective nu fuseseră justificate în temeiul art. 15 din Convenție.

Derogări ale Regatului Unit la începutul anilor 1970 ca urmare a actelor teroriste în legătură cu situația din Irlanda de Nord

Irlanda împotriva Regatului Unit (a se vedea, de asemenea, *infra*, pag. 6)

18 ianuarie 1978 (hotărâre)

Pentru a combate ceea ce guvernul pârât descria drept „cea mai lungă și mai violentă campanie teroristă care a existat în ambele părți ale insulei Irlandei”, autoritățile din Irlanda de Nord au exercitat, din august 1971 până în decembrie 1975, o serie de competențe extrajudiciare de arestare, reținere și internare. Guvernul Regatului Unit a trimis Secretarului General al Consiliului Europei șase cereri de derogare referitoare la respectivele competențe din acea perioadă. Guvernul irlandez a susținut, în special, că măsurile extrajudiciare de arestare nu erau în întregime compatibile cu art. 15 și au încălcat art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) din Convenție.

Reiterând că art. 15 din Convenție era aplicabil numai „în timp de război” sau „în alt caz de pericol public amenințând viața națiunii”, Curtea a constatat că **existența unui astfel de pericol era împiedicată de faptele în cauză**.

Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit (a se vedea, de asemenea, *infra*, pag. 6 și 8)

26 mai 1993 (hotărâre)

Cauza avea ca obiect o derogare recentă depusă de Regatul Unit privind Irlanda de Nord. Cei doi reclamânți, suspecți a fi membri ai IRA, fuseseră arestați și reținuți de poliție în Irlanda de Nord: unul timp de 6 zile și 14 ore și jumătate, celălalt timp de 4 zile, 6 ore și 25 de minute. Ambii au reclamat că nu au fost duși cu celeritate în fața unei instanțe. Guvernul britanic a cerut Curții să decidă că Regatul Unit nu încălcă art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) din Convenție, exercitând la 23 decembrie 1988 dreptul la derogare în temeiul art. 15 din Convenție.

Referindu-se la hotărârile sale în cauza *Lawless (nr. 3) împotriva Irlandei* și în cauza *Irlanda împotriva Regatului Unit* (a se vedea supra) și făcând propria evaluare în lumina dovezilor de care dispunea cu privire la întinderea și la efectele violenței teroriste din Irlanda de Nord și din alte părți din Regatul Unit, Curtea a constatat fără nicio îndoială că **a existat cu adevărat un pericol public amenințând viața națiunii în acele împrejurări**.

⁵ Alături de Curtea Europeană a Drepturilor Omului și de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, Comisia Europeană a Drepturilor Omului reunită la Strasbourg din iulie 1954 până în octombrie 1999, a verificat respectarea de către statele contractante a obligațiilor asumate în temeiul Convenției Europene a Drepturilor Omului. Comisia și-a încetat existența când Curtea a devenit permanentă, la 1 noiembrie 1998.

Derogare depusă în 1990 de guvernul turc față de confruntările din sud-estul Turciei dintre forțele de securitate și membri ai organizației ilegale PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan)

Aksoy împotriva Turciei (a se vedea, de asemenea, *infra*, pag. 7, 10 și 12)

18 decembrie 1996 (hotărâre)

Începând cu 1985, în sud-estul Turciei au izbucnit ciocniri deosebit de grave între forțele de securitate și membri ai PKK. La momentul în care Curtea examina cauza, în 10 din cele 11 provincii din acea parte a Turciei era instituită, din 1987, starea de urgență. Reclamantul a afirmat, în special, că detenția sa, în 1992, pentru suspiciunea de complicitate cu teroriști ai PKK, fusese ilegală. Guvernul turc a afirmat că nu a fost încălcat art. 5 (dreptul la libertate și la securitate) din Convenție, având în vedere derogarea notificată de Turcia în 1990 în conformitate cu art. 15 din Convenție. A susținut, în special, că în sud-estul Turciei existase un pericol public care amenința viața națiunii, lucru care nu a fost contestat de către reclamant, deși acesta afirma că, în principiu, era o problemă de competența organelor Convenției.

Curtea a constatat, în lumina tuturor dovezilor de care dispune, că **întinderea și efectele specifice ale activității teroriste a PKK în sud-estul Turciei creaseră fără îndoială, în respectiva regiune, un pericol public amenințând viața națiunii**. A reiterat, printre altele, că era în sarcina fiecărui stat contractant, responsabil pentru „viața națiunii sale”, de a stabili dacă această viață este amenințată de un „pericol public” și, în acest caz, cât de departe era necesar să ajungă în încercarea de a depăși pericolul. Pe motivul contactului direct și continuu cu nevoile urgente ale momentului, autoritățile naționale erau, în principiu, mai bine plasate decât instanța internațională să decidă atât asupra prezenței unui astfel de pericol, cât și cu privire la natura și la întinderea derogărilor necesare pentru a-l evita. Ca atare, în această privință trebuie lăsată autorităților naționale o largă marjă de apreciere. Totuși, statele nu se bucură de o discreție fără limite. Îi revenea Curții să hotărască dacă, *inter alia*, statele depășiseră „limita strict impusă de exigențele” crizei. În exercitarea acestei supravegheri europene, Curtea a trebuit să acorde o importanță corespunzătoare unor factori relevanți, cum ar fi natura drepturilor afectate de derogare, circumstanțele care au dus la situația de urgență și durata acesteia.

Derogare depusă de Regatul Unit în 2001 după atacurile teroriste din 11 septembrie din SUA

A. și alții împotriva Regatului Unit (nr. 3455/05) (a se vedea, de asemenea, *infra*, pag. 8)

19 februarie 2009 (hotărâre – Marea Cameră)

În urma atacurilor teroriste din 11 septembrie 2001 împotriva Statelor Unite ale Americii, guvernul britanic a estimat că anumiți cetățeni străini prezenți în Regatul Unit ofereau o rețea de sprijin operațiunilor teroriste islamiste aflate în legătură cu Al-Qaeda și că aceștia reprezentau, astfel, o amenințare pentru Regatul Unit. Deoarece unii dintre acești cetățeni străini nu puteau fi expulzați din cauza riscului de a fi supuși relelor tratamente în țările lor de origine, Guvernul a considerat necesar să creeze o competență extinsă pentru reținerea cetățenilor străini, în cazul în care Secretarul de Stat considera în mod rezonabil că prezența persoanei în Regatul Unit reprezenta un risc la adresa securității naționale și suspecta în mod rezonabil că persoana era un „terorist internațional”. Întrucât Guvernul a considerat că acest regim de detenție poate să nu fie conform art. 5 § 1 (dreptul la libertate și la siguranță), a emis o notificare de derogare în baza art. 15 din Convenție precizând dispozițiile părții a 4-a din Legea din 2001 privind antiterorismul, criminalitatea și securitatea, inclusiv competența de a reține cetățeni străini certificați ca „suspecți teroriști internaționali” pentru care nu este posibilă „pentru moment” expulzarea din Regatul Unit. Cei 11 reclamanți, care s-au plâns de faptul că au fost ținuți într-un regim de înaltă securitate în cadrul acestui mecanism legal, au susținut că nu existase niciun pericol public amenințând viața națiunii la momentul respectiv. Au prezentat trei argumente principale în sprijinul acestei poziții: în primul rând, pericolul nu a fost nici real [*sic*], nici iminent; în al doilea rând, nu avea un caracter temporar; și, în al treilea rând, practica altor state, dintre care niciunul nu derogase de la Convenție, împreună cu avizele în cunoștință de cauză ale altor organisme naționale și internaționale, sugerau că nu fusese stabilită existența unui pericol public.

Curtea a acceptat că **a existat un pericol public care amenința viața națiunii**. În fața instanțelor naționale, Secretarul de Stat a furnizat dovezi pentru demonstrarea existenței unei amenințări cu atacuri teroriste grave plănuite împotriva Regatului Unit. Au fost furnizate alte informații confidențiale în fața Comisiei Speciale de Soluționare a Contestațiilor în materie de Imigrare. Toate instanțele interne cu excepția uneia au acceptat că pericolul era credibil. Chiar dacă Al-Qaeda nu comisese niciun atac în Regatul Unit în momentul în care a fost stabilită derogarea, Curtea nu a considerat că autoritățile naționale pot fi criticate că se temuseră că un asemenea atac ar fi iminent. Unui stat nu i se poate cere să aștepte producerea unui dezastru înainte de a lua măsurile necesare. Autoritățile naționale dispun de o marjă largă de apreciere privind amenințarea, potrivit informațiilor pe care le dețin. Trebuie acordată importanță hotărârilor executivului și ale Parlamentului în materie. De asemenea, este necesar să se acorde o importanță deosebită aprecierii instanțelor naționale, care sunt mai bine situate pentru a evalua probele referitoare la existența unui pericol.

Derogare depusă de Turcia în urma tentativei de lovitură de stat din 15 iulie 2016

Sahin Alpav împotriva Turciei și Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei (a se vedea, de asemenea, *infra*, pag. 9)

20 martie 2018 (hotărâri ale Camerei)

Aceste cauze privesc plângerea a doi jurnaliști, arestați și reținuți în urma tentativei de lovitură de stat militară din 15 iulie 2016. Guvernul turc a susținut că ar trebui examinate toate capetele de cerere ale reclamanților în spiritul derogării notificate, la 21 iulie 2016, Secretarului General al Consiliului Europei în temeiul art. 15 din Convenție.

Curtea a observat, în ambele cauze, că instanța constituțională din Turcia, după ce a examinat faptele aflate la originea declarării stării de urgență din perspectivă constituțională, a constatat că tentativa de lovitură de stat a creat o amenințare gravă amenințând viața și existența națiunii. Având în vedere concluziile Curții Constituționale, precum și toate elementele disponibile, Curtea a hotărât că tentativa de lovitură de stat militară a arătat un „pericol public ce amenință viața națiunii” în sensul Convenției.

(2) Un stat poate adopta măsuri derogatorii de la obligațiile sale decurgând din Convenție numai în limita strict impusă de situație

Lawless împotriva Irlandei (nr. 3) (a se vedea, de asemenea, *supra*, pag. 2 și *infra*, pag. 10)

1 iulie 1961 (hotărâre)

Reclamantul a susținut, printre altele, că, chiar dacă în Irlanda de Nord în 1957 ar fi existat o situație justificând o derogare de la obligațiile decurgând din Convenție, punerea în aplicare a Titlului II al Legii din 1940 cu privire la securitatea statului nu era proporțională exigențelor stricte impuse de situație. Guvernul irlandez a susținut că măsurile luate în temeiul Titlului II al legii din 1940 erau, în acele circumstanțe, strict impuse de situație, potrivit art. 15 § 1 din Convenție.

Curtea a considerat că niciunul dintre mijloacele de care dispunea guvernul irlandez pentru a face față activităților IRA și grupărilor sale disidente – și anume, aplicarea legislației penale ordinare și chiar crearea instanțelor penale speciale – nu ar fi putut face față situației existente în Irlanda în 1957 și duce la restabilirea păcii și ordinii publice. În aceste condiții, a fost de părere că detenția fără a aduce suspiecții teroriști înaintea unei instanțe, așa cum prevedea legea din 1940, care face obiectul unui **anumit număr de garanții în vederea prevenirii abuzurilor** în cadrul aplicării regimului detenției administrative (de exemplu, supraveghere permanentă din partea Parlamentului, o „Comisie de detenție” și promisiunea de a elibera orice persoană deținută care își va lua angajamentul de a nu se implica în activități ilegale), poate fi considerată o măsură strict limitată la exigențele situației, în sensul art. 15 din Convenție; cu alte cuvinte, o măsură cerută de circumstanțe. În ceea ce privește cazul particular al reclamantului, **nimic nu a indicat că competențele de detenție acordate guvernului irlandez prin legea din 1940 ar fi fost utilizate împotriva acestuia, fie, în sensul art. 18 din Convenție, în alt scop decât cel pentru care au fost prevăzute, fie, în sensul art. 15, în temeiul unei măsuri depășind necesitățile situației la acea dată. În plus, guvernul irlandez l-a informat pe**

reclamant că va fi eliberat dacă își va lua în scris angajamentul de a „respecta Constituția și legile Irlandei” și de a nu adera, nici sprijini vreo organizație declarată ilegală. Reclamantul a acceptat propunerea și, luându-și angajamentul respectiv, a fost eliberat.

Irlanda împotriva Regatului Unit (a se vedea, de asemenea, *supra*, pag. 3)

18 ianuarie 1978 (hotărâre)

Conform susținerilor guvernului irlandez, atribuțiile aplicate în Irlanda de Nord, din 9 august 1971 până în martie 1975, care permiteau privarea extrajudiciară de libertate, au depășit „limita strict impusă” de exigențele situației, în vreme ce guvernul britanic a afirmat contrariul.

Curtea a notat, în această privință, că art. 15 din Convenție acorda statelor o marjă largă de apreciere. În primul rând, revenea fiecărui stat sarcina de a fi responsabil pentru „viața națiunii sale”, de a stabili dacă această viață este amenințată de un „pericol public” și, în acest caz, cât de departe era necesar să ajungă în încercarea de a depăși pericolul. Aflate în contact direct și continuu cu nevoile urgente ale momentului, autoritățile naționale se aflau, în principiu, într-o poziție mai bună decât instanța internațională pentru a decide atât asupra prezenței unui astfel de pericol, cât și cu privire la natura și la întinderea derogărilor necesare pentru a-l evita. Cu toate acestea, statele nu se bucurau de atribuții nelimitate în această privință, iar Curtea trebuia să verifice dacă acestea au depășit „limita strict impusă de exigențele” crizei. În cauză, Curtea nu a constatat, având în vedere marja de apreciere acordată statelor contractante, că Regatul Unit a depășit „limita strict impusă” de exigențele situației, în sensul art. 15 § 1 din Convenție.

Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit (a se vedea, de asemenea, *supra*, pag. 3 și *infra*, pag. 8)

26 mai 1993 (hotărâre)

Notificarea de derogare, invocată în această cauză, a fost emisă imediat după hotărârea *Brogan și alții împotriva Regatului Unit* din 29 noiembrie 1988 (a se vedea, *infra*, pag. 11), în care s-a constatat că guvernul britanic a încălcat art. 5 § 3 (dreptul la libertate și la siguranță/dreptul de a fi judecat într-un termen rezonabil sau eliberat în cursul procedurii) din Convenție, întrucât reclamanții nu au fost duși cu celeritate în fața unei instanțe. Curtea trebuia să examineze derogarea în baza acestui fapt, în special, fără a uita că aceste atribuții în materie de arestare și reținere erau deja în vigoare încă din 1974.

Curtea a reținut că problema centrală în prezenta cauză nu era existența competenței în materie de reținere a persoanelor suspectate de terorism pentru o perioadă de maximum 7 zile, ci, mai degrabă, exercitarea acestei competențe fără o intervenție judiciară.

În ceea ce privește aspectul dacă, în primul rând, derogarea era un răspuns efectiv la o situație de urgență, din moment ce competența în materie de detenție, prelungită fără un control judiciar, și derogarea din 23 decembrie 1988 aveau o legătură clară cu menținerea situației de urgență, nu exista niciun indiciu că derogarea era altceva decât un ripostă veritabilă.

În ceea ce privește aspectul dacă derogarea era prematură, validitatea derogării nu putea fi pusă sub semnul întrebării pentru singurul motiv că Guvernul a decis să examineze dacă în viitor se putea găsi un mod de a asigura o mai bună conformitate cu obligațiile din Convenție. Într-adevăr, procesul de reflecție continuă era nu numai în conformitate cu art. 15 § 3, care necesita o revizuire permanentă a nevoii de măsuri de urgență, dar era, de asemenea, implicat în însăși noțiunea de proporționalitate.

În ceea ce privește aspectul dacă se justifica absența controlului judiciar în materie de detenție prelungită, Curtea a reafirmat, între altele, că, în ceea ce privește mijloacele cele mai adecvate pentru a face față unei situații de urgență, rolul său nu era acela de a înlocui aprecierea Guvernului cu propria apreciere, Guvernul fiind acela care are o răspundere directă în realizarea unui echilibru între adoptarea de măsuri efective pentru a combate terorismul, pe de o parte, și respectarea drepturilor individuale, pe de altă parte. În contextul Irlandei de Nord, unde sistemul judiciar era de mici dimensiuni și vulnerabil la atacurile teroriste, încrederea publică în independența acestuia era, în mod evident, o problemă căreia Guvernul îi acorda o mare importanță. În lumina acestor considerente, nu se poate spune că Guvernul și-a depășit marja de apreciere decizând, în circumstanțele

predominante, împotriva controlului judiciar.

În ultimul rând, referitor la garanțiile împotriva abuzurilor, Curtea a fost mulțumită că aceste garanții au existat și au furnizat o măsură importantă de protecție împotriva comportamentului arbitrar și a detenției în secret. În plus față de garanțiile de bază, funcționarea dispozițiilor legale în cauză fusese revizuită în mod regulat independent și, până în 1989, a făcut obiectul unei reînnoiri periodice.

În prezenta cauză, **ținând seama de natura amenințării teroriste în Irlanda de Nord, de domeniul limitat al derogării și de motivele în favoarea acesteia**, ca și **de existența garanțiilor de bază împotriva abuzurilor**, Curtea a fost de părere că guvernul britanic **nu își depășise marja de apreciere atunci când considerase că derogarea era strict impusă de exigențele situației**.

Aksoy împotriva Turciei (a se vedea, de asemenea, supra, pag. 4 și infra, pag. 10 și 12)

18 decembrie 1996 (hotărâre)

În această cauză, reclamantul a fost reținut timp de cel puțin 14 zile, fără a fi adus înaintea unui judecător sau a altui magistrat. Guvernul turc a căutat să justifice măsura prin cerințele speciale ale investigației efectuate de poliție într-o regiune vastă controlată de o organizație teroristă care beneficia de sprijin extern. Deși nu a prezentat niciun argument detaliat împotriva validității în ansamblu a derogării guvernului turc, reclamantul, la rândul său, a pus la îndoială nevoia ca, în sud-estul Turciei, suspjecții să fie privați de libertate o perioadă de 14 zile sau mai lungă fără un control judiciar. În opinia sa, judecătorii din acea parte a Turciei nu riscuau nimic dacă ar fi capabili și obligați să revizuiască legalitatea detenției cu o mai mare frecvență.

În ceea ce privește durata detenției fără control judiciar, Curtea a observat că **guvernul turc nu a prezentat niciun motiv detaliat în fața Curții cu privire la cauza pentru care lupta împotriva terorismului din sud-estul Turciei făcea ca intervenția judiciară să fie impracticabilă**. Deși Curtea a considerat că anchetarea infracțiunilor de terorism le ridicase fără îndoială probleme speciale autorităților, nu a putut accepta că era necesară reținerea unui suspect timp de 14 zile fără să aibă loc intervenția autorității judiciare. Perioada excepțional de lungă îl lăsase pe reclamant vulnerabil nu numai față de ingerința arbitrară în dreptul său la libertate, ci și față de tortură. În ceea ce privește garanțiile asigurate de sistemul juridic turc, **Curtea a luat în considerare problema incontestabil gravă a terorismului din sud-estul Turciei și dificultățile întâmpinate de stat în adoptarea de măsuri eficiente împotriva acestuia. Nu a fost convinsă totuși că exigențele situației au necesitat deținerea reclamantului pentru suspiciunea de implicare în infracțiuni teroriste timp de 14 zile sau mai mult în detenție în secret și fără acces la un judecător sau la alt magistrat**.

A se vedea de asemenea, printre alte autorități: **Demir și alții împotriva Turciei**, hotărâre din 23 septembrie 1998; **Nuray Sen împotriva Turciei**, hotărâre din 17 iunie 2003; **Bilen împotriva Turciei**, hotărâre din 21 februarie 2006.

A. și alții împotriva Regatului Unit (nr. 3455/05) (a se vedea, de asemenea, supra, p. 4)

19 februarie 2009 (hotărâre – Marea Cameră)

Ca instanță de recurs, Camera Lorzilor s-a pronunțat, prin hotărârea din 16 decembrie 2004, cu privire la acțiunea reclamantilor în fața instanțelor naționale de contestare a legalității fundamentale a derogării notificate în noiembrie 2001 în temeiul art. 15 din Convenție. A hotărât că a existat un pericol amenințând viața națiunii, dar că regimul de detenție nu contracara în mod rațional amenințarea la adresa securității și că era, prin urmare, disproporționat. A constatat, în special, că existau dovezi că și unii resortisanți ai Regatului Unit erau implicați în rețele teroriste aflate în legătură cu Al-Qaeda și că regimul de detenție în cauză reprezenta o discriminare nejustificată în raport cu cetățenii străini. Prin urmare, a emis o declarație de incompatibilitate în temeiul Legii privind drepturile omului și a anulat avizul de derogare. Capitolul 4 din Legea din 2001 privind antiterorismul, criminalitatea și securitatea a rămas însă în vigoare, până când a fost abrogată de Parlament, în martie 2005. După eliberarea reclamantilor din detenție, acestora li s-au notificat ordonanțele privind măsurile de control în temeiul Legii din 2005 de prevenire a terorismului.

Curtea a constatat că alegând, pentru a contracara o amenințare reală și iminentă a unui

atac terorist după 11 septembrie 2001, o lege din domeniul migrației pentru a soluționa o problemă de securitate, Guvernul și Parlamentul au dat un răspuns inadecvat, prin faptul că a expus un grup de preținși teroriști riscului disproporționat și discriminatoriu al detenției pe termen nedefinit. Amenințarea provenea atât de la resortisanții britanici, cât și de la cei străini, iar efectele negative potențiale ale detenției fără trimitere în judecată puteau aduce atingere într-un mod similar unui resortisant britanic sau unui străin. Curtea a concluzionat **încălcarea art. 5 § 1** (dreptul la libertate și la siguranță) deoarece **măsurile de derogare erau exagerate** prin faptul că au operat o discriminare nejustificată între resortisanți britanici și străini.

Sahin Alpay împotriva Turciei și Mehmet Hasan Altan împotriva Turciei (a se vedea, de asemenea, supra, pag. 5)

20 martie 2018 (hotărâri ale Camerei)

Aceste cauze privesc plângerea a doi jurnaliști, arestați și reținuți în urma tentativei de lovitură de stat militară din 15 iulie 2016. Guvernul turc a susținut că, folosind dreptul de derogare prevăzut în Convenție, Turcia nu a încălcat prevederile acesteia. În acest context, a afirmat că exista un pericol public ce amenința viața națiunii ca urmare a riscurilor cauzate de tentativa de lovitură de stat, iar măsurile întreprinse de autoritățile naționale au fost în mod strict cele cerute de situație.

Curtea a observat, în special, că instanța constituțională din Turcia s-a exprimat cu privire la aplicabilitatea art. 15 din Constituția Turciei și că a reținut că garanțiile dreptului la libertate și siguranță și-ar pierde întregul sens dacă s-ar accepta faptul ca persoanele să poată fi reținute fără să existe o dovadă solidă că au săvârșit o infracțiune. În consecință, instanța constituțională a considerat că privarea de libertate a fost disproporționată față de condițiile stricte ale situației. Concluzia respectivă este valabilă și în ceea ce privește raționamentul Curții. Luând în considerare art. 15 din Convenție și derogarea Turciei, Curtea a considerat, similar hotărârii Curții Constituționale, că măsura reținerii - „nelegală” și care nu a fost dispusă „în conformitate cu procedura prevăzută de lege” din cauza lipsei unei suspiciuni întemeiate - nu a respectat cerințele stricte ale situației. În acest context, Curtea a reținut că guvernul turc nu a prezentat nici un element nou de probă pentru a o convinge să se îndepărteze de la concluzia Curții Constituționale. Prin urmare, în cele două cauze, Curtea a hotărât **încălcarea art. 5 § 1** (dreptul la libertate și siguranță) din Convenție.

A se vedea de asemenea: **Alparslan Altan împotriva Turciei**, hotărârea Camerei din 16 aprilie 2019⁶.

(3) Derogările nu pot fi incompatibile cu alte obligații din dreptul internațional

Brannigan și McBride împotriva Regatului Unit (a se vedea, de asemenea, supra, pag. 3 și 6)
26 mai 1993 (hotărâre)

Reclamanții au susținut în fața Curții pentru prima dată că, pentru o derogare legală în baza art. 4 din Pactul internațional al Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile civile și politice din 1966, la care Regatul Unit era parte, o cerință esențială era că pericolul public trebuia să fi fost „anunțat oficial”. Întrucât acest anunț nu fusese făcut niciodată, derogarea era în contradicție cu alte obligații ale Regatului Unit în temeiul dreptului internațional. Erau de părere că această cerință implica un anunț formal și nu doar o simplă declarație a Parlamentului.

Curtea a remarcat faptul că declarația Secretarului de Stat din 22 decembrie 1988 în Camera Comunelor, care avea caracter formal și făcea publice intențiile executivului în ceea ce privește derogarea, se încadra în noțiunea de anunț oficial. În această declarație, Secretarul de Stat explica în detaliu motivele care stau la baza deciziei Guvernului privind derogarea și anunța că luarea unor măsuri de notificare a derogării, în temeiul art. 15 din Convenția europeană și al art. 4 din Pactul internațional privind drepturile civile și politice. Curtea a considerat așadar nefondată opinia reclamanților și că **nu a fost încălcat art. 5**

⁶ Hotărârea va deveni definitivă în condițiile prevăzute la art. 44 § 2 (hotărâri definitive) din [Convenția europeană a drepturilor omului](#).

§ 3 (dreptul la libertate și la siguranță) din Convenție.

Cerințe de procedură

La nivel procedural, în contextul art. 15 § 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, statul care exercită dreptul de derogare este obligat să notifice Secretarul General al Consiliului. Notificarea trebuie să indice măsurile luate, motivele care le justifică și data la care încetează aplicarea acestora.

Inaplicabilitatea art. 15 din Convenție în absența unei notificări formale și publice de derogare

Cipru împotriva Turciei

4 octombrie 1983 (raportul Comisiei Europene a Drepturilor Omului⁷)

Această cauză avea ca obiect situația existentă în partea de nord a Ciprului ulterior operațiunilor militare desfășurate în această regiune de Turcia în iulie și august 1974. Guvernul cipriot a susținut că Turcia continua să ocupe 40% din teritoriul Republicii Cipru și a pretins că Turcia încălcăse dispoziții ale Convenției.

Comisia a confirmat constatările făcute în precedentă cauză *Cipru împotriva Turciei*, și anume că, **în absența unei notificări oficiale și publice de derogare** din partea Turciei, **nu putea aplica art. 15** din Convenție **măsurilor luate de Turcia** cu privire la persoane sau bunuri din Ciprul de nord. Obiectând că **art. 15 nu era aplicabil** în acest caz, a emis opinia că Turcia încălcăse art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) și art. 8 (dreptul la respectarea vieții private și de familie) din Convenție, coroborate cu art. 1 (protecția proprietății) din Protocolul nr. 1 la Convenție.

Informații despre măsurile luate și despre motivele invocate

Grecia împotriva Regatului Unit

26 septembrie 1958 (raportul Comisiei Europene a Drepturilor Omului⁸)

Între 1955 și 1957, insula Cipru, la vremea respectivă colonie britanică, a trecut printr-o perioadă tensionată, caracterizată, în special, de proteste care cereau independența și de deteriorarea relațiilor dintre comunitatea greacă și minoritatea turcă. În acest context, guvernul britanic adoptase, în 1955, măsuri derogatorii în temeiul art. 15 din Convenție. Acesta a notificat Secretarul General al Consiliului Europei în octombrie 1955, dar fără nicio informație despre măsurile luate sau despre motivele acestora. Guvernul elen, care se plânge în cauză de încălcări ale Convenției de către guvernul britanic și de către autoritățile administrative cipriote și considerând că primul era răspunzător pentru acțiunile acestora, a susținut, în special, că măsurile derogatorii respective nu îndeplineau cerințele de procedură ale art. 15 § 3 din Convenție.

Comisia a remarcat obligația statelor de a notifica măsurile respective fără nicio întârziere neprevăzută, cu informații suficiente pentru a permite ca celelalte Înalte Părți Contractante să evalueze natura și întinderea derogării determinate de această măsură. În speță, perioada de trei luni dintre momentul în care a fost luată măsura derogatorie și notificarea sa a fost prea lungă și nu a putut fi justificată de întârzierile administrative care rezultă din pretinsa stare de urgență. De asemenea, nota verbală a guvernului britanic nu era însoțită de textul măsurilor adoptate prin derogare de la Convenție. Totuși, deși recunoaște că paragraful 3 al art. 15 din Convenție nu permitea o clarificare cu privire la informația necesară în notificare și întrucât notificarea respectivă era prima efectuată conform acestei prevederi, Comisia a constatat că nu era obligată să se pronunțe asupra conformității măsurilor derogatorii cu art. 15 § 3. Cu toate acestea, Comisia a adăugat că era cu **adevărat esențial** pentru buna funcționare a Convenției ca **textul măsurilor adoptate în temeiul art. 15 să facă parte din informația furnizată de Înalta Parte Contractantă în cauză**.

⁷ A se vedea supra, nota de subsol 5.

⁸ A se vedea supra, nota de subsol 5.

Lawless împotriva Irlandei (nr. 3) (a se vedea, de asemenea, *supra*, pag. 2 și 5)

1 iulie 1961 (hotărâre)

La 20 iulie 1957, guvernul irlandez a trimis o scrisoare Secretarului General al Consiliului Europei, informându-l despre intrarea în vigoare, la data de 8 iulie 1957, a părții a II-a a Legii (de modificare) din 1940 privind infracțiunile împotriva statului, afirmând că „[...] punerea în aplicare a [textului], care conferă puteri speciale de arestare și detenție, [ar putea] implica orice derogare de la obligațiile impuse de Convenție[...]” Reclamantul a contestat dreptul guvernului irlandez de a invoca scrisoarea din 20 iulie drept o notificare valabilă cu privire la derogare, susținând, în special, că aceasta nu răspundea exigențelor stricte ale art. 15 § 3 din Convenție.

Curtea a constatat că **guvernul irlandez și-a îndeplinit obligațiile prevăzute la art. 15 § 3** din Convenție. A constatat că au fost atașate scrisorii din 20 iulie 1957 copii după partea a II-a a Legii din 1940 și după declarația de aplicare din 5 iulie (publicată la 8 iulie). În scrisoare se explica faptul că măsurile relevante au fost luate pentru „a preveni săvârșirea de infracțiuni împotriva liniștii și a ordinii publice și pentru a preveni menținerea forțelor militare sau armate cu altele decât cele autorizate de Constituție.” În consecință, guvernul irlandez a oferit Secretarului General informații suficiente în legătură cu măsurile adoptate și cu motivele pentru acestea. În plus, guvernul irlandez adusese aceste informații în atenția Secretarului General numai după 12 zile de la intrarea în vigoare a măsurilor derogatorii de la obligațiile decurgând din Convenție și notificarea a fost făcută fără întârziere. În concluzie, Convenția nu cuprindea nicio prevedere specială în sensul că statul contractant în cauză trebuia să promulge pe teritoriul său notificarea derogării adresată Secretarului General al Consiliului Europei.

Aksoy împotriva Turciei (a se vedea, de asemenea, *supra*, p. 4 și 7, și *infra*, p. 12)

18 decembrie 1996 (hotărâre)

La 6 august 1990, guvernul turc a trimis o scrisoare Secretarului General al Consiliului Europei, informându-l, printre altele, că Turcia era expusă unor amenințări la adresa securității naționale în sud-estul Anadoliei și că adoptase, la 10 mai 1990, trei decrete cu putere de lege (nr. 424 și 425) cu aplicare în regiunea aflată în stare de urgență și care ar fi putut duce la o derogare de la obligațiile consacrate în anumite prevederi din Convenție. În a doua scrisoare, din 3 ianuarie 1991, guvernul turc a informat Secretarul General despre adoptarea Decretului nr. 430, care limitează puterile acordate anterior guvernatorului regiunii care se afla în stare de urgență în temeiul decretelor nr. 424 și 425.

Niciunul dintre cei care s-au prezentat în fața Curții nu a contestat faptul că notificarea de derogare a Republicii Turcia răspundea cerințelor formale ale art. 15 § 3, și anume să informeze pe deplin pe Secretarul General al Consiliului Europei despre măsurile care erau adoptate prin derogare de la Convenție și despre motivele acestora. **Curtea a reamintit că are competența de a examina din oficiu această chestiune** și, în special, **dacă notificarea turcă de derogare conținea informații suficiente despre măsura respectivă**, care permitea ca reclamantul să fie deținut pentru cel puțin 14 zile fără control judiciar, cu îndeplinirea cerințelor art. 15 § 3. Cu toate acestea, având în vedere constatările sale că măsura contestată nu era strict cerută de exigențele situației (a se vedea *supra*), Curtea nu a considerat necesar să se pronunțe referitor la acest subiect.

Sakik și alții împotriva Turciei

26 noiembrie 1997 (hotărâre)

Această cauză privea arestarea și reținerea de către poliție a șase membri ai Adunării Naționale a Turciei care au fost aduși în fața unei curți pentru siguranță națională. Guvernul turc a susținut că, exercitându-și dreptul la derogare în temeiul art. 15 din Convenție, Turcia nu a încălcat în speță art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) din Convenție. Reclamanții au susținut că respectiva derogare nu se aplica măsurilor care le fuseseră impuse.

Curtea a reținut că decretele cu putere de lege nr. 424, 425 și 430, menționate în derogarea din 6 august 1990 și în scrisoarea din 3 ianuarie 1991, se aplicau, potrivit rezumatului descriptiv al conținutului lor, numai la regiunea în care a fost proclamată starea de urgență, care, conform derogării, nu includea orașul Ankara. Cu toate acestea,

arestarea și detenția reclamanților au avut loc la Ankara, mai întâi prin ordonanța procurorului de pe lângă Curtea pentru siguranță națională din Ankara, ulterior prin ordonanțele judecătorilor acestei instanțe. În viziunea guvernului turc, acestea nu reprezentau obstacole pentru aplicabilitatea derogării, iar faptele cauzei constituiau doar prelungirea unei campanii teroriste desfășurate din interiorul zonei aflate în starea de urgență, în sud-estul Turciei. **Curtea a considerat că, în cauză, ar contraveni obiectului și scopului art. 15 din Convenție dacă, în cadrul evaluării domeniului de aplicare teritorială al derogării respective, ar trebui extinse efectele acesteia asupra unui teritoriu nemenționat explicit în notificarea de derogare.** Derogarea respectivă nu era astfel aplicabilă *ratione loci* elementelor cauzei și nu era necesar a stabili dacă aceasta respecta cerințele art. 15.

A se vedea, de asemenea, printre altele: **Abdülsamet Yaman împotriva Turciei**, hotărâre din 2 noiembrie 2004; **Yurttas împotriva Turciei**, hotărâre din 27 mai 2004.

Informații privind data la care încetează aplicarea măsurilor

Brogan și alții împotriva Regatului Unit

29 noiembrie 1988 (hotărâre)

Cei patru reclamanți, suspectați de acte de terorism, au fost arestați de poliție în Irlanda de Nord în septembrie și în octombrie 1984 și, după ce a fost audiați în perioade de patru zile și șase ore până la șase zile și 16 ore și jumătate, au fost eliberați fără a li se aduce vreo acuzație sau a fi aduși înaintea unei instanțe. Guvernul Regatului Unit s-a referit exclusiv la existența unor împrejurări deosebit de dificile în Irlanda de Nord, în special amenințarea reprezentată de terorismul organizat.

Curtea a constatat, printre altele, că, la 22 august 1984, **guvernul britanic a informat pe Secretarul General al Consiliului European că își retrage notificarea privind derogarea** emisă în temeiul art. 15 din Convenție, având la bază starea de urgență din Irlanda de Nord. În consecință, nu era necesar în cadrul prezentei acțiuni să se verifice posibilitatea ca o derogare de la obligațiile Regatului Unit prevăzute în Convenție să fie permisă în temeiul art. 15 din Convenție pe motivul unei campanii teroriste în Irlanda de Nord. Examinarea cauzei trebuia făcută plecând de la principiul că **articolele din Convenție pe care se întemeiau capetele de cerere rămân aplicabile în integralitate. Acest lucru nu excludea însă luarea în considerare, în mod corespunzător, a circumstanțelor contextuale ale cauzei.** În contextul art. 5, Curtea este cea care trebuie să stabilească semnificația ce trebuie acordată acelor circumstanțe și să stabilească dacă, în speța respectivă, echilibrul realizat era în conformitate cu dispozițiile în vigoare ale articolului respectiv în lumina formulării lor specifice, precum și a obiectului și a scopului general ale acestuia. Curtea a constatat că a fost **încălcat art. 5 § 3** din Convenție, având în vedere că nu se putea considera că o perioadă de patru zile și șase ore, sau chiar mai mult, îndeplinea cerința promptitudinii.

Drepturi inderogabile sau intangibile

Art. 2 (dreptul la viață) din Convenție

Mc Cann și alții împotriva Regatului Unit

27 septembrie 1995 (hotărâre)

Trei membri ai IRA provizorie, suspectați a avea asupra lor o telecomandă pentru a detona o bombă, au fost împușcați mortal pe o stradă din Gibraltar de către soldați SAS (Special Air Service). Reclamanții, succesori ai celor decedați, au susținut că folosirea forței letale de către serviciile de securitate constituia o încălcare a art. 2 din Convenție.

Curtea a constatat încălcarea art. 2 pe baza faptului că operațiunea putea fi controlată și organizată fără a fi necesară omorârea suspectilor. A indicat, în special, că **art. 2** „[...] nu numai că protejează dreptul la viață, dar totodată descrie circumstanțele în care privarea de viață poate fi justificată” și că, prin urmare, acesta „**reprezintă una din dispozițiile fundamentale** ale Convenției, [...] **cea care, în vreme de pace, nu admite nicio**

derogare sub incidența art. 15ⁿ (a se vedea pct. 147 din hotărâre).

A se vedea, de asemenea, printre alte autorități: [Makaratzis împotriva Greciei](#), hotărârea (Marea Cameră) din 20 decembrie 2004, pct. 56; [Isaveva și alții împotriva Rusiei și Isaveva împotriva Rusiei](#), hotărâri din 24 februarie 2005; [Giuliani și Gaggio împotriva Italiei](#), hotărâre (Marea Cameră) din 24 martie 2011, pct. 174.

Art. 3 (interzicerea torturii și a pedepselor sau a tratamentelor inumane ori degradante) din Convenție

[Aksoy împotriva Turciei](#) (a se vedea, de asemenea, *supra*, pag. 4, 7 și 10)

18 decembrie 1996 (hotărâre)

În noiembrie 1992, reclamantul a fost arestat și reținut în arestul poliției sub acuzația de complicitate cu PKK. El s-a plâns de diverse forme de rele tratamente: că a fost legat la ochi în timpul interogatoriului; că a fost suspendat de brațe, legate la spate („spânzurarea palestiniană”); că i-au fost aplicate șocuri electrice, cu efect exacerbat de faptul că au aruncat apă peste el; și, în cele din urmă, că a fost supus bătăilor, palmuirii și abuzurilor verbale.

Curtea a constatat că a fost încălcat art. 3 din Convenție; tratamentul a fost de o natură atât de gravă și atât de crudă încât nu putea fi descris decât ca reprezentând acte de tortură. A observat, în special, următoarele: „Art. 3, așa cum a observat Curtea în numeroase ocazii, consacră una dintre cele mai importante valori ale unei societăți democratice. Chiar și în cele mai dificile circumstanțe, precum combaterea terorismului și a criminalității, Convenția interzice în termeni categorici tortura sau tratamentele și pedepsele inumane ori degradante. Spre deosebire de majoritatea clauzelor materiale ale Convenției [...] **art. 3 nu stabilește excepții și nicio derogare de la acesta nu este admisibilă, conform art. 15 din Convenție, nici chiar în eventualitatea stării de urgență care ar pune în pericol existența națiunii [...]**” (pct. 62 din hotărâre).

A se vedea, de asemenea, printre altele: [Irlanda împotriva Regatului Unit](#), hotărâre din 18 ianuarie 1978, pct. 163; [Soering împotriva Regatului Unit](#), hotărâre din 7 iulie 1989, pct. 88; [Chahal împotriva Regatului Unit](#), hotărâre din 15 noiembrie 1996, pct. 79; [Saadi împotriva Italiei](#), hotărâre (Marea Cameră) din 28 februarie 2008, pct. 127; [El-Masri împotriva „Fostei Republici Iugoslave a Macedoniei”](#), hotărâre (Marea Cameră) din 13 decembrie 2012, pct. 195; [Al Nashiri împotriva Poloniei](#), hotărâre din 24 iulie 2014, pct. 507.

[Öcalan împotriva Turciei \(nr. 2\)](#)

18 martie 2014 (hotărâre)

Reclamantul, fondator al organizației ilegale PKK, s-a plâns, în special, de imposibilitatea ca pedeapsa sa cu detențiunea pe viață să fie redusă și de condițiile de detenție (în special de izolarea socială și de restrângerea comunicării cu membrii familiei și cu avocații, fie telefonic, fie prin vizite) în închisoarea de pe insula İmralı.

Curtea a constatat că a fost încălcat art. 3 din Convenție, întrucât condițiile de detenție în care a fost ținut reclamantul până la data de 17 noiembrie 2009 constituiau rele tratamente, dar că nu a fost încălcat art. 3 în ceea ce privește perioada ulterioară. A observat, în special, următoarele: „Art. 3 din Convenție consacră o valoare fundamentală ale societăților democratice. Chiar și în cele mai dificile circumstanțe, cum sunt combaterea terorismului și a criminalității, Convenția interzice în termeni categorici tortura sau tratamentele și pedepsele inumane ori degradante, indiferent de comportamentul avut de persoana în cauză [...]. În lumea modernă, statele se confruntă cu dificultăți reale în protejarea populației împotriva violenței teroriste. Însă, spre deosebire de majoritatea prevederilor materiale ale Convenției [...], art. 3 nu stabilește excepții și **nicio derogare de la acesta nu este admisibilă**, conform art. 15 § 2, chiar în eventualitatea stării de urgență care ar pune în pericol existența națiunii” (a se vedea pct. 97-98 din hotărâre).

Art. 4 § 1 (interzicerea sclaviei și a muncii forțate) din Convenție

Rantsev împotriva Ciprului și a Rusiei

7 ianuarie 2010 (hotărâre)

Reclamantul era tatăl unei tinere care a decedat în Cipru, unde plecase să lucreze în martie 2001. Acesta a reclamat faptul că poliția cipriotă nu a făcut tot posibilul pentru a-i proteja fiica de traficul de ființe umane în timp ce era încă în viață și pentru a-i pedepsi pe cei răspunzători după decesul acesteia. De asemenea, s-a plâns de faptul că autoritățile ruse nu au anchetat pretinsul trafic al fiicei sale și decesul ulterior al acesteia și nu au luat măsuri pentru a o proteja de riscul de a fi traficată.

Curtea a constatat că Cipru nu-și îndeplinise obligația în baza art. 4 din Convenție și că Rusia încălcase, de asemenea, acest articol pentru că nu a anchetat modul și locul în care a fost recrutată fiica reclamantului și, în special, nu a luat măsuri pentru a-i identifica pe cei implicați în recrutarea acesteia sau metodele de recrutare utilizate. Curtea a reamintit, în special, următoarele: „... coroborat cu art. 2 și 3, **art. 4** consacră o valoare fundamentală a societăților democratice membre în Consiliul Europei [...]. Spre deosebire de majoritatea prevederilor materiale ale Convenției, art. 4 nu stabilește excepții și **nicio derogare de la acesta nu este admisibilă** conform art. 15 § 2, chiar în eventualitatea stării de urgență care ar pune în pericol existența națiunii” (pct. 283 din hotărâre).

A se vedea, de asemenea, printre altele: Siliadin împotriva Franței, hotărâre din 26 iulie 2005, pct. 112; C.N. împotriva Regatului Unit (nr. 4239/08), hotărâre din 13 noiembrie 2012, pct. 65; Stummer împotriva Austriei, hotărâre (Marea Cameră) din 7 iulie 2011, pct. 116.

Art. 7 (nicio pedeapsă fără lege) din Convenție

Del Río Prada împotriva Spaniei

21 februarie 2013 (hotărâre – Marea Cameră)

Această cauză privea amânarea eliberării definitive a unei persoane condamnate pentru infracțiuni de terorism, pe baza unei noi abordări — întemeiată pe jurisprudența cunoscută drept „doctrina Parot” — adoptată de Curtea Supremă, după condamnarea definitivă a persoanei în cauză. Reclamanta s-a plâns, în special, că aplicarea de către Curtea Supremă a revirimentului jurisprudenței referitoare la anularea pedepsei se făcuse retroactiv, după ce aceasta fusese condamnată, prelungindu-i astfel detenția cu aproape 9 ani.

Curtea a constatat că a fost încălcat art. 7 din Convenție, întrucât reclamanta a executat o pedeapsă cu închisoarea de o durată mai mare decât cea pe care ar fi trebuit s-o execute conform legislației spaniole la momentul condamnării acesteia. A observat, în special, următoarele: „**Garanția consacrată în art. 7**, care este un element esențial al statului de drept, ocupă un loc important în sistemul de protecție al Convenției, astfel cum se subliniază prin faptul că nu se permite nicio derogare de la aceasta în temeiul art. 15 din Convenție nici în caz de război sau de alt pericol public care ar amenința existența națiunii” (pct. 77 din hotărâre).

A se vedea, de asemenea, printre altele: Ecer și Zevrek împotriva Turciei, hotărâre din 27 februarie 2001, pct. 29; Kafkaris împotriva Ciprului, hotărâre (Marea Cameră) din 12 februarie 2008, pct. 137; M. împotriva Germaniei (nr. 19359/04), hotărâre din 17 decembrie 2009, pct. 117.

Art. 4 (dreptul de a nu fi judecat sau pedepsit de două ori) din Protocolul nr. 7 la Convenție

Art. 4 § 3 din Protocolul nr. 7 prevede: „**Nicio derogare de la prezentul articol nu este îngăduită în temeiul art. 15 din Convenție.**”

Protocolul nr. 6 la Convenție privind abolirea pedepsei cu moartea și Protocolul nr. 13 privind abolirea pedepsei cu moartea în toate circumstanțele

Al-Saadoon si Mufdhi împotriva Regatului Unit

2 martie 2010 (hotărâre)

Reclamantii, doi cetățeni irakieni care erau musulmani sunniți, au fost acuzați de implicare în uciderea a doi soldați britanici la scurt timp după invadarea Irakului în 2003. S-au plâns că transferarea lor de către autoritățile britanice către autoritățile irakiene i-a expus unui risc real de executare prin spânzurare.

Curtea a constatat că a fost încălcat art. 3 din Convenție și că nu este necesar să decidă dacă a fost încălcat art. 2 din Convenție sau art. 1 din Protocolul nr. 13. Cu privire la cel din urmă, a considerat că: „cu privire la statele [care sunt] obligate să respecte acesta din urmă, dreptul în temeiul art. 1 din Protocolul nr. 13 de **a nu putea fi condamnat la moarte, care nu admite nicio derogare** și se aplică în toate circumstanțele, stă alături de drepturile enunțate la art.

2 și 3 ca drept fundamental, consacrand una dintre valorile de bază ale societăților democratice membre ale Consiliului Europei” (pct. 124 din hotărâre).

Conflicte armate internaționale și absența derogării formale în temeiul art. 15 din Convenție

Hassan împotriva Regatului Unit

16 septembrie 2014 (Marea Cameră)

Cauza avea ca obiect capturarea unui cetățean irakian – fratele reclamantului – de către forțele armate britanice și detenția acestuia în tabăra Bucca din sud-estul Irakului în timpul ostilităților din 2003. Reclamantul a susținut, în special, că arestarea și detenția fratelui său au fost arbitrare și ilegale și că au fost lipsite de garanțiile procedurale. Regatul Unit nu a depus nicio cerere oficială în temeiul art. 15 din Convenție pentru derogarea de la obligațiile prevăzute la art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) din Convenție cu privire la operațiile din Irak. În schimb, Guvernul, în observațiile sale, a solicitat Curții să prezinte obligațiile care îi revin Regatului Unit în temeiul art. 5 sau să le interpreteze în lumina competențelor privind detenția pe care i le conferă dreptul internațional umanitar.

Curtea a observat, în special că practica statelor contractante este de a nu notifica derogarea de la obligațiile care le revin în temeiul art. 5 (dreptul la libertate și la siguranță) din Convenția Europeană a Drepturilor Omului în ceea ce privește detenția persoanelor pe baza celei de-a treia și de-a patra Convenții de la Geneva⁹ pe timpul unor conflicte armate internaționale. Practica respectivă este oglindită de practica statului în cadrul Pactului internațional cu privire la drepturile civile și politice. Având în vedere, în special, aceste considerații, Curtea a acceptat argumentul Guvernului Regatului Unit, potrivit căruia lipsa unei derogări formale în temeiul art. 15 nu a împiedicat Curtea să țină cont de contextul și de dispozițiile dreptului umanitar internațional în interpretarea și aplicarea art. 5 în această cauză. Totuși, în concordanță cu jurisprudența Curții Internaționale de Justiție, Curtea Europeană a considerat că, chiar în situații de conflict armat internațional, garanțiile prevăzute în Convenția Europeană a Drepturilor Omului continuă să se aplice, deși interpretate în contextul prevederilor dreptului umanitar internațional. Dată fiind coexistența garanțiilor prevăzute de dreptul umanitar internațional și de Convenția europeană pe timp de conflict armat, motivele privării de libertate permise și enumerate la art. 5 trebuie să țină seama, în măsura în care este posibil, de luarea de prizonieri de război și de deținerea civililor care reprezintă un risc la adresa securității în temeiul celei de-a treia și de-a patra Convenții de la Geneva. Curtea era conștientă de faptul că internarea în lagăre în timp de pace nu se încadrează în sistemul de privare de libertate reglementat de art. 5 din Convenție, cu excepția exercitării derogării prevăzute la art. 15. Numai în cazuri de conflict armat internațional, în care luarea de prizonieri de război și deținerea civililor care reprezintă o amenințare la adresa securității sunt caracteristici acceptate ale dreptului umanitar internațional, art. 5 poate fi interpretat ca permițând exercitarea unei competențe atât de ample.

⁹ Există patru [Convenții de la Geneva din 12 august 1949](#): a treia este Convenția de la Geneva cu privire la tratamentul prizonierilor de război, iar a patra este Convenția de la Geneva privind protecția civililor în timp de război.

În circumstanțele cauzei, Curtea a constatat că capturarea și reținerea fratelui reclamantului au fost în concordanță cu competențele de care dispunea Regatul Unit în temeiul celei de-a treia și de-a patra Convenții de la Geneva, și că nu au fost arbitrare. Prin urmare, a hotărât că **nu a fost încălcat art. 5 § 1, 2, 3 sau 4** din Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

Texte și documente

A se vedea în special:

- [Ghid privind art. 15 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului – Derogarea în caz de stare de urgență](#), raport întocmit de Divizia de cercetare și bibliotecă (Direcția Jurisconsult) a Curții
 - [Securitatea națională și jurisprudența europeană](#), raport întocmit de Divizia de cercetare a Curții
 - [Terorismul și Convenția Europeană a Drepturilor Omului](#), fișă tematică întocmită de Unitatea pentru presă a Curții
-

Contact presă:

Tel.: +33 (0)3 90 21 42 08